

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ХРИСТІЯНСЬКИЙ ІНСТИТУТ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗП 1.3.01 «Риторика»

№04 Богослов'я

№ 041 Бакалавр богослов'я.

Розглянуто та схвалено

Вченою радою РО «ВДНЗ «ТХІ»

Протокол № 10/5-6 від 20.04.2018 р.

1. Дані про розробника дисципліни

Прізвище, ім'я, по батькові розробника	Андрєва Олена Валентинівна
Старший викладач	Спеціаліст. Учитель російської мови та літератури.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 04 Богослов'я	Нормативна	
Загальна кількість годин 90 – д. в. 75 – з. в.	Спеціальність 041 Богослов'я	Рік підготовки	
	Освітня програма Бакалавр богослов'я.	2-й	-й
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 4 год	Рівень вищої освіти: бакалаврський	Лекції	
		24 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		21 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		45 год.	63 год.
		Вид контролю: залік	

3. Мета дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Риторика» - підвищити рівень мовленнєвої культури студентів, сформувати комунікативну компетенцію, спонукати їх до активної мовно-творчої діяльності українською мовою.

Передумови для вивчення дисципліни: ділова українська мова, українська мова та основи академічного письма, практикум з української мови, вступ до слов'янської філології з основами наукових досліджень.

Інтегральна компетентність	Здатність використовувати отримані знання, уміння й навички для власного особистісного зростання та ефективного лідерського служіння.
Загальні компетентності	1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу 2. Здатність до критичного мислення 3. Здатність до самоаналізу 4. Здатність до науково обґрунтованої інтерпретації людських відносин та поведінки 5. Здатність цінувати та поважати унікальність людської

	особистості 6. Здатність самостійно працювати з літературними джерелами 7. Розуміння природи наукових знань та меж їх застосування в практиці християнського керівництва
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<i>Знати:</i> - базові поняття курсу (красномовство, риторика, ораторське мистецтво, комунікативна компетенція тощо); - сутність і походження красномовства як науки, основні етапи розвитку риторичних знань; - основні вимоги до вибору теми, формулювання назви, структури ораторської мови, форми викладу матеріалу; - сучасні мовні, соціокультурні, риторичні відомості, необхідні для формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця (види спілкування, вербальні та невербальні засоби комунікації, комунікативні бар'єри тощо). <i>Вміти:</i> - продукувати тексти різних жанрів і ефективно використовувати їх в процесі виголошення промови; - володіти стратегіями і тактиками мовної поведінки в різних формах і видах комунікації (письмові, усні форми і жанри мовлення; монологічний, діалогічний, полілогічний різновиди мовлення); - володіти методикою підготовки до успішного виступу; - використовувати риторичні уміння, необхідні для успішної комунікації в різноманітних сферах (побутовій, правовій, науковій, політичній тощо).

Міждисциплінарні зв'язки:

сучасна українська літературна мова, історія української літературної мови, культура мовлення тощо.

4. Програма навчальної дисципліни «Риторика»

ТЕМА 1. Вступ. Красномовство як наука і навчальна дисципліна. Поняття про красномовство. Основоположні розділи класичного красномовства (інвенція, диспозиція, елокуція, елоквенція, меморія, акція). Зв'язок красномовства з іншими науками (логіка, філософія, психологія, мовознавство, стилістика, акторське мистецтво, літературознавство, етика, естетика, психолінгвістика, фізіологія та ін.). Красномовство в житті сучасної людини.

ТЕМА 2. Історія світового красномовства: античність. Демократія як передумова розвитку ораторського мистецтва. Перікл як політик і оратор. Софісти в історії риторики: Горгій, Лісій, Коракс, Ісократ. Ораторська майстерність Демосфена.

Риторика Сократа і Платона. Аристотель як теоретик риторики. Особливості елліністичної риторики. Ораторське мистецтво Давнього Риму. Цицерон в історії ораторського мистецтва. Квінтіліан в історії римської риторики.

ТЕМА 3. Історія світового красномовства: українське ораторське мистецтво.

Найдавніші пам'ятки красномовства. «Велесова книга». Розвиток красномовства в Київській Русі. Два стилі ораторської прози Київської Русі. «Повчання дітям» Володимира Мономаха. «Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона. Проповіді Кирила Турівського. Відомий київський проповідник Клим Смолятич. Розвиток ораторського мистецтва в Україні ХІУ-ХУІ ст. Розвиток проповідництва. Григорій Цамблак. Кирило Транквіліон- Славовіцький. Станіслав Оріховський. Послання як жанр красномовства. Іван Вишенський. Латинськомовна українська риторична спадщина ХVІІ - на початку ХVІІІ ст. Феофан Прокопович як теоретик ораторського мистецтва. Українська ораторська проза ХУІІ-ХУІІІ ст. Зародження риторичної науки давньою українською мовою. Йоаннікій Галятовський. Риторика в Україні ХVІІІ - на початку ХХ ст. Українське проповідництво. Григорій Сковорода. Церковне проповідництво. Іван Франко як оратор. Відродження українського риторичного вчення на початку ХХ ст. Посібники Д. Загула та В. Домбровського.

ТЕМА 4. Види і жанри красномовства. Судове (юридичне) красномовство. Дебати. Судова промова. Прокурорська промова. Адвокатська промова. Репліка. Академічне красномовство. Наукова доповідь. Наукове повідомлення. Наукова лекція. Науково- популярна (публічна) лекція. Реферат. Виступ. Бесіда. Політичне красномовство. Політична промова. Доповідь. Виступ. Інформація. Огляд. Бесіда. Церковне красномовство (гомілетика). Катехізація. Проповідь (проповідь-розповідь, проповідь-слово, проповідь- повчання, бесіда-тлумачення). Суспільно-побутове красномовство. Епідейктичне (урочисте) красномовство. Ювілейна промова. Привітальне слово. Застільне слово (тост). Надгробне (поминальне) слово. Діалогічне красномовство. Еристика. Дискусія. Полеміка. Диспут. Дебати.

ТЕМА 5. Структура ораторського твору. Вибір теми. Чинники успіху теми (основні інтереси аудиторії, групові інтереси аудиторії, актуальні інтереси аудиторії, конкретні інтереси аудиторії, новизна теми, конфлікт). Складання плану (простий, складний, цитатний). Збирання матеріалу (власний і чужий досвід). Робота над

вступом (афоризм, епіграф), основною частиною. Міркування. Висновки, їх типи. Риторичний елегантний фінал. Підсумковий доцільний фінал. Композиція промови. Основні типи композиційної побудови тексту: лінійна, спіральна, кільцева. Способи інтеграції тексту. Когезія. Ретроспекція.

Перспекція. Запис промови. Розмітка тексту знаками партитури (рядкові, нарядкові, підрядкові). Тренування.

ТЕМА 6. Логічне, емоційне та художнє у виступі оратора. Логіка як метод переконання аудиторії. Закони логіки (тотожності, протиріччя, виключеного третього, достатньої підстави). Основні види логічних помилок (підміна тези, недоведена основа доказу, визначення невідомого через інше невідоме, подання визначення через заперечення, коло в доказі, неврахування полісемії слова та ін.). Емоційні моменти промови. Мистецтво сполучати логічне та емоційне. Поняття про художній образ. Звуковий рівень ораторського тексту. Лексичний рівень ораторського тексту. Граматичний рівень ораторського тексту. Стилiстичний рівень ораторського тексту.

ТЕМА 7. Основні поняття, категорії та закони комунікації. Мовна й комунікативна компетенції мовців. Спілкування як діяльність. Типи спілкування. Форми мовленнєвого спілкування. Компоненти комунікації: адресант, адресат, повідомлення, комунікативний шум, канал комунікації, фільтри, зворотний зв'язок, контекст і ситуація. Засоби комунікації. Основні закони спілкування. Стратегія мовленнєвого спілкування, її складові. Комунікативна тактика. Комунікативні девіації. Гендерні аспекти спілкування.

ТЕМА 8. Культура мовлення оратора. Поняття культури мови та культури мовлення. Комунікативні ознаки культури мовлення. Основні помилки-порушення культури мовлення. Шляхи підвищення особистої культури мовлення. Комунікативна професіограма фахівця. Зміст та структура комунікативної культури філолога. Культура спілкування як вимір культури міжособистісних стосунків. Вигляд оратора. Імідж оратора. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	всього	У тому числі				всього	У тому числі			
		л	с	пр	Сам роб		л	с	пр	Сам роб

1	2	3	4	5	6	Інд завд (за наявн.)	8	9	10	11	12	Інд завд (за наявн.)
Тема 1. Вступ. Красномовство як наука, навчальна дисципліна і мистецтво	6	2	4			4		1	1		8	
Тема 2. Історія світового красномовства: античність	6	2	4			4		1	1		8	
Тема 3. Історія світового красномовства: українське ораторське мистецтво	6	4	2			4		1	1		8	
Тема 4. Види і жанри красномовства	6	4	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Структура ораторського твору	6	4	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Логічне, емоційне та художнє у виступі оратора	6	4	2			6		1	1		8	
Тема 7. Основні поняття, категорії та закони комунікації	6	4	2			6		1	1		8	
Тема 8. Культура мовлення оратора	6	2	4	-	-	6	-	1	1	-	7	-
Проміжний контроль												
Усього годин	90	26	22	-	-	40	75	6	6	-	63	-

6. Тематика практичних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д.в.	Кількість годин з.в.
1	Вступ. Красномовство як наука, навчальна дисципліна і мистецтво	4	4
2	Історія світового красномовства: античність	4	4
3	Історія світового красномовства: українське ораторське мистецтво	2	2
4	Види і жанри красномовства	2	2
	Структура ораторського твору	2	2
5	Логічне, емоційне та художнє у виступі оратора	2	2
6	Основні поняття, категорії та закони комунікації	2	2
7	Культура мовлення оратора	4	4
8	Разом	22	22

7. Організація самостійної роботи студентів.

№	Назва теми	Кількість	Кількість

з/п		ГОДИН Д.В.	ГОДИН З.В.
1	Написати есе на теми: Красномовство у навчальному процесі. Риторика в сучасних засобах масової інформації.	5	5
2	Написати есе на теми: Неориторика (Р.Варт, Х.Перельман, К.Варга). Дейл Карнегі як пропагандист нового бачення особливостей сучасного ораторського мистецтва.	5	5
3	Написати реферат на тему: «Слово о законе и благодати» митрополита Іларіона як зразок ранньоукраїнської риторики.	5	5
4	Риторичні ознаки послань Івана Вишенського. Риторична спадщина Іоанікія Г алятовського. Ораторська діяльність Григорія Сковороди. Риторика в Києво-Могилянській академії. Риторичне вчення Феофана Прокоповича.	5	5
	Підготувати зразки таких жанрів красномовства: прокурорська промова, адвокатська промова, проповідь, політичний огляд, застільне слово, поминальне слово.	5	5
5	Законспектувати інформацію такого змісту: вигляд оратора; імідж оратора; шарм оратора; вихід до слухачів; погляд оратора; жестикуляція; механічні, ілюстративні та емоційні жести; голос; техніка дихання і техніка мовлення; місце промови.	5	5
6	Законспектувати інформацію такого змісту: основні види логічних помилок (підміна тези, недоведена основа доказу, визначення невідомого через інше невідоме, подання визначення через заперечення, коло в доказі, неврахування полісемії слова та ін.).	5	5
7	Законспектувати інформацію такого змісту: мовна й комунікативна компетенції мовців; спілкування як діяльність; типи спілкування; форми мовленнєвого спілкування; компоненти комунікації; засоби комунікації; основні закони спілкування; стратегія мовленнєвого спілкування, її складові; комунікативна тактика; комунікативні девіації.	5	5
	Разом	40	40

8. Індивідуальні завдання

Тематика індивідуальних завдань

Підготуйте до виголошення промову на одну із запропонованих тем (10-12 хв.):

1. Красномовство у вихованні особистості.
2. Мій ідеал красномовства.
3. Красномовство в повсякденному житті (аналіз і критика досвіду).
4. Сучасні українські промовці й оратори (на вибір).
5. Зовнішній і внутрішній образ оратора-професіонала.
6. Книга в житті сучасного студента.
7. Найкорисніша для мене навчальна дисципліна.

Вимоги до оформлення:

текст повинен бути набраний на комп'ютері, обсяг - 5-10 сторінок, шрифт TimesNewRoman14, параметри сторінки: зверху, знизу - 2,5, зліва - 3, справа - 1,5.

Промова має містити вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел.

Промова виголошується публічно українською мовою. Аналіз здійснюється викладачем і аудиторією.

9. Види контролю і система накопичення балів

	Види контрольного заходу	Кількість контрольн. заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Виступ на семінарському занятті	11	0-3	0-33
2	Участь у дискусії на семінарському занятті	11	0-1	0-11
3	Перевірка готовності до практичного заняття	8	2	16
3	Виконання практичної роботи	9	1	9
4	Контрольне тестування за вивченим матеріалом 1 та 2 розділів (письмово)	1	25	25
5	Індивідуальне письмове завдання	1	6	6
6	Залік			
	Разом			100

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Форми поточного контролю: *семінарські заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання.*

Форми проміжного контролю: *модульна контрольна робота.*

Форма підсумкового контролю: *залік.*

10.Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою / National grade		Мін. бал / Min. marks	Макс. бал/ Max. marks	Шкала ECTS / ECTS grade
недиференційована шкала / undifferentiated grade	диференційована шкала / differentiated grade			
Зараховано / Passed	Відмінно /Excellent	90	100	A
	Добре / Good	82	89	B
		74	81	C
	Задовільно / Satisfactory	64	73	D
		60	63	E
Не зараховано / Fail	Незадовільно / Fail	35	59	Fx
		0	34	F

11.Рекомендовані джерела інформації

Основні джерела

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. - К., 2004. - 342 с.
2. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. - К.: Кондор, 2003. - 264 с.
3. Куньч З. Риторичний словник. - К.: Рідна мова, 1997. - 345 с.
4. Куньч З. Українська риторична термінологія: історія і сучасність : Монографія. - Львів: Вид-во Нац. ун -ту «Львівська політехніка», 2006. - 216 с.
5. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. - 496 с.
6. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посіб. - К.: Вища шк., 2003. - 311 с.
7. Молдован В. В. Судова риторика. - К.: Заповіт, 1996. - 320 с.
8. Олійник О. Б. Риторика. - К.: Кондор, 2009. - 169 с.
9. Риторика загальна та судова / С. Д. Абрамович, В. В. Молдован, М. Ю. Чикарькова. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - 416 с.
10. СагачГ. М. Риторика. - Вид. 2-е, перероб. і доп. - К.: Видавничий дім „ЮРЕ”, 2000. - 567 с.
11. Сучасна ділова риторика: навч. посіб. / О. Б. Олійник. - К. : Кондор, 2010. - 166 с.

12. Юридична риторика: теорія і практика: навчальний посібник для студентів вузів / О. Б. Олійник, В. В. Молдован. - К. : Кондор, 2009. - 213 с.

Допоміжні джерела

13. Белякова В. Риторичні фігури в ораторському мистецтві / В. Белякова // Завуч. - 2002. - Жовт. (№ 29). - С.1-16.

14. Бредемайер К. Черная риторика: Власть и магия слова / К. Бредемайер. - М.: АльпинаБизнес Букс, 2005. - 222 с.

15. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі: монографія / Національний педагогічний ун-т ім. Михайла Драгоманова / Н. Б. Голуб. - Черкаси: Брама-Україна, 2008. - 400 с.

16. Каньоса П. С. Риторика: навч. посіб. / П. С. Каньоса; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. - Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2011. - 207 с.

17. Коваленко С. М. Сучасна риторика: навч.-практ. посіб. / С. М. Коваленко. - Т.: Мандрівець, 2007. - 184с.

18. Кравець Л. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів / Л. Кравець // Рідні джерела. - 2000. - № 4. - С.12-18.

19. Лузік Е. В., Ільїна Т. В. Риторика: майстерність переконання: Навч. посібник / Е. В. Лузік, Т. В. Ільїна. - К. : НАУ, 2005. - 83 с. 16.

20. Мацько Л. Вітчизняна риторика / Л. Мацько, О. Мацько // Дивослово. - 2002. - № 12. - С.20-25.

21. Мацько Л. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму/ Л. Мацько, О. Мацько // Дивослово. - 2002. - № 1. - С.33-40.

22. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста: теорія та практика: навчальний посібник для студентів вузів / О. Олійник. - К.: Кондор, 2009. - 208 с.

23. Олійник О. Б. Прокурорська риторика: підручник для студентів вузів / О. Б. Олійник. - К.: Алерта, 2008. - 304 с.